voorstel

Zwolle

Raadsbrief

Datum 7 juli 2025

Onderwerp Zindelijkheidstraining als preventie voor luiers
Versienummer 1.0

Portefeuillehouder Paul Guldemond

Samenvatting
In het Uitvoeringsplan Gemeentelijk Grondstoffenplan 2025-2026 (GGP 2025-2026) wordt een preventiemaatregel genoemd om het gebruik van luiers en incontinentiemateriaal te verminderen, mede naar aanleiding van een motie in de gemeenteraad. Het doel van de maatregel is de hoeveelheid restafval te verminderen.

Het voorstel is in eerste instantie volledig in te zetten op een zindelijkheidstraining voor jonge kinderen. Hiermee wordt meer effect verwacht dan van een proef met wasbare luiers. De zindelijkheidstraining wordt gedurende twee jaar aangeboden en geëvalueerd op basis van kwantitatieve en kwalitatieve criteria, zoals afname hoeveelheid luierafval (via de speciale containers), aantal deelnemers en tevredenheid over de training bij deelnemers. Op basis van de evaluatie wordt besloten of aanvullend een proef met wasbare luiers wordt uitgevoerd.

Voor volwassenen met incontinentieproblemen wordt gekeken naar de behoefte aan ondersteuning met wasbaar incontinentiemateriaal. Het netwerk van verzamelcontainers voor luiers- en incontinentiemateriaal blijft in gebruik totdat er duidelijkheid is over de UPV[1]-regeling voor luiers en incontinentiemateriaal

Bijlagen

Openbaarheid
Openbaar

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

1. De te volgen route om het gebruik van wegwerp luiers- en incontinentiemateriaal te verminderen, door eerst in de zetten op vervroegde zindelijkheidstraining
2. De voorgestelde wijze van afdoening van motie nr 1381 inzake ‘Stimuleren gebruik wasbare luiers’

[1] Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) maakt producenten (waaronder importeurs) verantwoordelijk voor het afvalbeheer van de producten die zij in Nederland in de handel brengen. Er zijn bijvoorbeeld verplichtingen voor het inzamelen en recyclen van afvalstoffen.

Datum 7 juli 2025

Inleiding
In het Uitvoeringsplan Gemeentelijk Grondstoffenplan 2025-2026 (GGP 2025-2026) is als preventiemaatregel een stimuleringsactie genoemd om het gebruik van luiers en incontinentiemateriaal tegen te gaan. Dit mede naar aanleiding van een motie die in de gemeenteraad is aangenomen. Tot een paar jaar terug bestonden alleen opties voor het toepassen van wasbare luiers. Ondertussen zijn er ook mogelijkheden voor wasbare varianten voor volwassenen en bestaat de mogelijkheid om jonge kinderen een zindelijkheidstraining te geven.

Kader
- Wet milieubeheer (Wet milieubeheer, afvalstoffen - Afval Circulair)
- UPV luiers (Overheid.nl | Consultatie Besluit uitgebreide producentenverantwoordelijkheid luiers en incontinentieproducten)
- Afvalstoffenverordening (Afvalstoffenverordening gemeente Zwolle 2022 | Lokale wet- en regelgeving)
- Gemeentelijk Grondstoffenplan 2025-2030 (Document Zwolle - 1. Kaderdocument 'Gemeentelijk Grondstoffenplan 2025-2030' - iBabs Publieksportaal)
- Motie Stimuleren gebruik wasbare luiers (Overzichten - Moties - M5-2 Stimuleren gebruik wasbare luiers - iBabs)

Kernboodschap
Deze maatregel is bedoeld om de hoeveelheid restafval van luiermateriaal te verminderen. Zolang in Nederland onvoldoende recyclingcapaciteit bestaat voor wegwerpluiers en incontinentiemateriaal, wordt dit (zware) materiaal tegen hoge kosten als restafval verbrand. Sowieso is preventie van afval beter dan het achteraf verwerken hiervan. Met het inzetten van een zindelijkheidstraining wordt hier invulling aan gegeven.

Toelichting
1.1 Zindelijkheidstraining heeft een groter bereik en daarmee meer effect dan een proef met wasbare luiers
In de motie die is aangenomen door de gemeenteraad is gevraagd om een proef met wasbare luiers. Relatief nieuw zijn cursussen voor ouders om hun kind eerder zindelijk te krijgen. Kinderen zijn tegenwoordig veel later zindelijk dan vroeger. Met de inzet van een proef voor wasbare luiers doen enkele tientallen gezinnen mee (Alkmaar: 40 gezinnen, Houten 20 gezinnen, Hengelo 50 gezinnen met aanmelding van 140 gezinnen). Naar verwachting (ervaringen uit Rotterdam en Apeldoorn – 950 gezinnen) zullen bij een zindelijkheidstraining veel meer gezinnen meedoen (voorzichtige schatting voor Zwolle: circa 500 gezinnen). De gemeente Rotterdam heeft wasbare luiers en zindelijkheidstraining gelijktijdig aangeboden. Uit hun ervaring blijkt dat ouders eerder deelnemen aan een zindelijkheidstraining dan dat zij bereid zijn om wasbare luiers te gaan gebruiken.

1.2 Met het toepassen van een zindelijkheidstraining wordt restafval voorkomen
In Zwolle kunnen inwoners die luiers of incontinentiemateriaal hebben dit materiaal gratis gescheiden aanbieden bij verzamelcontainers voor luiers en incontinentiemateriaal. Bijna 8.000 adressen zijn geregistreerd op deze verzamelcontainers. Ruim 60% van deze adressen maakt ook daadwerkelijk gebruik van deze speciale containers. In 2024 werd hiermee ruim 700 ton luiers en incontinentiemateriaal ingezameld. In Nederland is echter onvoldoende recyclingcapaciteit om het materiaal duurzaam te verwerken. Op dit moment worden de luiers en het incontinentiemateriaal

daarom nog steeds met het andere restafval verbrand. Door maatregelen te nemen om minder luiers en incontinentiemateriaal te gebruiken verkleinen we de afvalberg aan de voorkant.

1.3 Uitbesteden opdracht aan ervaren organisatie
Voor de uitvoering van de training is de opdracht uitbesteed aan een ervaren organisatie (Gaia Solutions – De pot op (De Pot Op - Dé App Voor Zindelijkheidstraining (Download Nu)). Hiermee maken we gebruik van ontwikkelde kennis en ervaring. De nu gecontracteerde organisatie heeft een app die beschikbaar is in verschillende talen (Nederlands, Engels, Pools, Arabisch en Turks). Naast de app bieden zij een boekje aan dat veel illustraties en weinig tekst bevat (in 5 talen). Persoonlijke begeleiding wordt geboden via de maandelijkse ouderavonden (Nederlands en Engels).

Het efficiënt aanbieden van een zindelijkheidtraining gaat het beste als wordt samengewerkt met partners in de stad. De gekozen organisatie benadert de ouders via consultatiebureaus, KDV (kinderdagverblijven), peuterspeelzalen en wijkteams. Het is de bedoeling dat peuterspeelzalen en KDV ook meedoen met de training. Zo heeft de training ook voor de professionele organisaties een positief effect doordat kinderen die eerder zindelijk zijn leiden tot werkdrukvermindering.

1.4 Evaluatie zindelijkheidstraining bepaalt of alsnog een proef met wasbare luiers wordt uitgevoerd
We gaan de zindelijkheidstraining gedurende twee jaar aanbieden. Zowel tijdens als na afloop van de periode wordt het resultaat geëvalueerd. In de evaluatie wordt onder andere gekeken naar het aantal deelnemende gezinnen, de tevredenheid van de gezinnen en het effect op de hoeveelheid gescheiden ingezamelde luiers. Op basis van de evaluatie wordt een voorstel gedaan voor het vervolg. Dat kan zijn om alsnog een proef met wasbare luiers te doen of om deze gemotiveerd achterwege te laten.

1.5 Proef met wasbaar incontinentiemateriaal volgt eventueel na zindelijkheidstraining
Een zindelijkheidstraining kan heel goed werken bij jonge kinderen. Voor volwassenen met incontinentieproblemen is dit geen alternatief. Na de eerste twee jaar gaan we in overleg met participatiegroepen of de behoefte bij volwassenen bestaat om hen te ondersteunen bij het verminderen van de hoeveelheid incontinentiemateriaal.

1.6 Netwerk van inzamelcontainers blijft staan
Om gebruikers van luiers en incontinentiemateriaal tegemoet te komen bij de invoering van het tarief op restafval, is er een netwerk van verzamelcontainers waar dit materiaal gratis kan worden aangeboden. Het ingezamelde materiaal bestaat voor de helft uit luiers en voor de helft uit incontinentiemateriaal. Omdat gebruikers van incontinentiemateriaal geen gebruik kunnen maken van de training blijven de containers in gebruik. Daarnaast is nog onduidelijk hoe de UPV luiers en incontinentiemateriaal in de praktijk gaat werken. Pas als daar duidelijkheid over is, wordt een voorstel gedaan over het continueren of stoppen van het gescheiden inzamelen van luiers en incontinentiemateriaal.

1.7 Met een UPV worden producenten verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking
Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat werkt aan een Besluit uitgebreide producentenverantwoordelijkheid luiers en incontinentieproducten. Met de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (afgekort: UPV) luiers en incontinentieproducten wordt het volgende geregeld: producenten van luiers en incontinentieproducten voor eenmalig gebruik worden verantwoordelijk voor de inzameling en recycling van de producten die zij in Nederland op de markt aanbieden. Voor de recycling van deze producten worden in deze UPV doelstellingen vastgesteld. Het

instrument van UPV past binnen het principe ‘de vervuiler betaalt’. Het is alleen nog niet bekend wanneer de UPV van kracht wordt. Zelfs dan is het voorkomen van dit afval nog beter dan het gescheiden verwerken ervan.

Alternatieve mogelijkheden
Een zindelijkheidstraining kan gelijktijdig worden uitgevoerd met een proef van wasbare varianten. De ervaring uit Rotterdam plaatst vraagtekens bij wasbare luiers voor jonge kinderen. Zij hebben de zindelijkheidstraining naast de wasbare luiers aangeboden. Hierbij bleek dat er niet veel animo was voor wasbare luiers. Ook het aanbieden van een wasbare luier bij de aanbieding van de zindelijkheidstraining wordt ontraden. Een goede wasbare luier voor een kind van 24 maanden kost circa € 25,-. Bij deelname van 500 gezinnen kost deze actie € 12.500. Idealiter heb je minimaal twee luiers nodig. Dan bedragen de kosten € 25.000 (exclusief inleggers). Voor een volledige overstap op wasbare luiers heb je een pakket van zeker 10 wasbare luiers nodig. De kosten lijken niet tegen de baten op te wegen. Dit werkt aanzienlijk kostenverhogend voor de training waardoor minder huishoudens kunnen deelnemen aan de training.

Voor volwassenen met incontinentie willen we eerst nog in overleg met de belangengroepen. Bovendien is voor het uitvoeren van maatregelen ook capaciteit van de gemeente nodig. Vandaar dat de keuze is gemaakt om de maatregelen na elkaar te laten plaatsvinden.

Maatschappelijk draagvlak & participatie
De maatregel is tijdens het opstellen van het GGP besproken met de verschillende participatiegroepen. Tijdens reguliere overleggen wordt dit onderwerp opnieuw meegenomen.

Communicatie
De uitvoering van de zindelijkheidstraining wordt uitgevoerd door een externe partij. Zij worden ook verantwoordelijk voor de communicatie naar de inwoners. Via de afdeling Communicatie van de gemeente worden ook onze kanalen in de social media benut.

Financiën
Voor gescheiden ingeleverde luiers en incontinentiemateriaal hoeven inwoners geen tarief per aanbieding te betalen, ondanks dat het formeel restafval is. De kosten voor de inzameling en verwerking zijn verwerkt in het vaste tarief van de afvalstoffenheffing en worden daardoor gedragen door alle inwoners. Elke vermindering van dit ingezamelde materiaal, is terug te zien in de verbrandingscijfers van restafval. Voor de uitvoering van de maatregel is in het kader van het GGP in totaal € 100.000 beschikbaar gesteld. Naar verwachting kost een zindelijkheidstraining tussen de € 30.000 en € 50.000. Hiermee wordt naar verwachting per jaar 500 tot 1.000 gezinnen een training aangeboden en worden professionele organisaties meegenomen in de ontwikkeling. Met het huidige beschikbare budget kan de training in ieder geval twee jaar worden ingezet. Ter vergelijking: een set wasbare luiers voor de gehele luierperiode kost gemiddeld € 500,-. Met het nu beschikbare budget kan een proef voor wasbare luiers eenmalig ongeveer 150 gezinnen worden ondersteund.

Gemiddeld gebruikt een kind vijf luiers per dag. Het gemiddelde gewicht van een gebruikte luier is tussen de 200 en 400 gram[2]. Dit is meer dan 500 kg per kind per jaar. Als 500 kinderen meedoen met de training en hierdoor een jaar eerder zindelijk worden, scheelt dit 250.000 kg. Met de huidige

[2] Bron: hoeveelweegt.com

verbrandingskosten scheelt dit € 32.500 op jaarbasis. Indien deze besparing gerealiseerd wordt, ontstaat financiële ruimte om eventuele vervolgstappen te zetten.

Risico's
-

Vervolg
Na de vaststelling door het college is de opdracht gegund aan Gaia Solutions – De pot op. Naar verwachting worden de voorbereidingen en de trainingen na de zomervakantie opgestart.

Openbaarheid
Openbaar

Burgemeester en wethouders van Zwolle,

burgemeester, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer